

SKARP STOCKHOLM
ADVOKATBYRÅ

Dagens Nyheter
Att: Peter Wolodarski
Gjörwellsgatan 30
105 15 Stockholm

Stockholm 2014-06-10

Begäran om rättelse av artiklar som Dagens Nyheter tillhandahåller i digitala medier

Jag skriver till dig i egenskap av juridiskt ombud för Gellert Tamas angående två artiklar som är publicerade av Dagens Nyheter (DN). De aktuella artiklarna publicerades den 15 februari 2007 ("Granska granskaren") och den 20 november 2009 ("Rationellt att tuga") och är bägge författade av DN:s medarbetare Hanne Kjöllér. Artiklarna publicerades först i DN:s papperstidning men finns även tillgängliga på www.dn.se. Vidare finns artiklarna tillgängliga på flera olika nyhetsdatabaser, t.ex. Newsliner och Revider.

Hösten 2006 publicerade Gellert Tamas reportaget "Spelet om de apatiska barnen" vilket sändes i SVT:s program Uppdrag granskning den 19 september. Tamas kunde bli en visa att det, trots påståenden om motsatsen från såväl en statlig utredning (SOU 2006:49) som Socialstyrelsen (Meddelandeblad 2005) och många medierapporter, inte fanns ett enda belagt fall av förgiftning eller manipulation hos skapatiska barn eller barn med uppgivenhetssymtom. Tamas kunde också, via en mejlväxling, avslöja att den statliga utredaren Marie Hessle låg bakom delar av ryktesspridningen.

Tre år senare, hösten 2009, följde Tamas upp sina avslöjanden i boken *De apatiska – om makt, myter och manipulation* som gavs ut av bokförlaget Natur & Kultur.

Såväl Tamas TV-reportage i Uppdrag granskning som boken fick stor uppmärksamhet och mycket god kritik. TV-reportaget belönades med Ikarospriset för årets bästa samhällsprogram och nominerades till föreningen Grävande Journalisters pris Guldspaden. Boken låg bli på första plats på DN:s kritikerlista.

SKARP STOCKHOLM

ADVOKATBYRÅ

Under de år som förflutit har i princip samtliga Tamas uppgifter och avslöjanden bekräftats. Det finns fortfarande inte ett enda belagt fall av manipulation bland de skapatiska barnen och flera forskningsrapporter, publicerade i svenska och internationella facktidskrifter, har gett övertygande medicinskt stöd för barnens sjukdomssymtom. Även Socialstyrelsen har numera slagit fast att barnens symtom i högsta grad reella är och att symtomen är väl kända sedan lång tid tillbaka, även om de benämnts med olika namn.

DN:s ledarskribent Hanne Kjöllner gick till angrepp mot både Tamas TV-reportage och bok. I sammanlagt fem artiklar, varav tre på ledarsidan, hävdade Kjöllner bl a att boken var ett karaktärsdåd på de läkare och politiker som skapat bilden av att barnens tillstånd handlade om manipulation och att boken var full med faktafel. Att ett TV-reportage och en bok i ett omdebatterat ämne stöter på kritik är en viktig del av det offentliga och demokratiska samtalet. Däremot är det naturligtvis viktigt att diskussionen bedrivs sakligt korrekt i enlighet med de lagar och pressetiska regler som gäller i Sverige. Problemet med Kjöllners artiklar är att de innehåller allvarliga faktafel och att DN, trots upprepade påstötningar från min huvudman, inte har infört rättelser i artiklarna.

DN:s ledarsida – artikeln ”Granska granskaren”, publicerad 2007-02-15

Psykatrikern Peter Engelsöy, dåvarande biträdande verksamhetschef på BUP i Stockholm, hörde till de yrkesmän som flera gånger, i såväl media (Uppdrag granskning 2005-03-22) som på en riksdagshearing (2005-02-17) hävdade att vissa av de skapatiska barnen kanske inte var så ”dåliga som de utger sig för att vara.” Engelsöy beskrev barn som var uppe och åt på nätterna. Tamas kunde i TV-reportaget visa att Engelsöys uppgifter saknade alla former av belägg, Engelsöy bekräftade själv i reportaget att ingen, så vitt han visste, någonsin hade sett några smygätande skapatiska barn.

I den aktuella artikeln tog Kjöllner Engelsöy i försvar och beskrev honom som en av flera personer som Tamas ”karaktärsdådade”. Vidare framfördes att Tamas hade förvanskat ett citat av Engelsöy för att få det att framstå som att Engelsöy påstod att samtliga, i stället för enbart en del, skapatiska barn var smygätande simulanter.

I artikeln anges följande.

”För att verkligen få Peter Engelsöy att framstå som en inhuman cyniker räckte uppenbart inte den timslånga intervjun – som ”Uppdrag granskning” sedan klippte ned till en minut. Programmakarna fick rota i arkivet. Där hittade de ett uttalande: ”dessa barn är inte så sjuka som det tycks” som återanvändes. Att ”dessa barn”, enligt Peter Engelsöy, inte syftade på gruppen skapatiska barn utan på ett fåtal aktuella fall vid det tidigare intervjutillfället spelade ingen roll. Inklippt i detta nya sammanhang framstår det ändå som om Peter Engelsöy pratar om hela gruppen.”

SKARP STOCKHOLM
ADVOKATBYRÅ

I artikeln hävdar således Kjöllert att reportaget i Uppdrag granskning återanvände ett tidigare uttalande från Engelsöy, dvs ” *dessa barn är inte så sjuka som det tycks* ”. Detta uttalande finns dock inte med i reportaget i Uppdrag granskning. Dessutom går det av Kjöllert påstådda uttalandet emot vad som anfördes i reportaget, vilket var följande.

”Det här är uppenbarligen barn som på något sätt inte är så här dåliga som de utger sig för att vara. De visar sig så här dåliga när någon personal är närvarande till exempel, en del barn äter i smyg på nätterna och så vidare. Sådana saker har vi sett hos en del barn.”
(min understrykning)

Av det faktiska citatet av Engelsöy framgick tydligt att han, tvärt emot vad som påstås i artikeln, hela tiden talade om att ”*en del barn*” simulerade, inte alla barn. Artikeln innehåller således inte ett korrekt citat från reportaget i Uppdrag granskning och det är dessutom felaktigt att påstå att det använda citatet är inklippt på ett sätt som förvränger Engelsöys uttalanden.

Med hänsyn till att artikeln ”Granska granskaren” innehåller en uppenbart felaktig faktauppgift kräver min huvudman att DN, på samtliga plattformar där den ovannämnda artikeln återfinns, publicerar följande rättelse:

Det citat av Peter Engelsöy som Hanne Kjöllert hänvisar till i artikeln existerar inte i Gellert Tamas TV-reportage i Uppdrag granskning. Det citat av Engelsöy som de facto används i reportaget är helt korrekt återgivet, utan klipp, och det framgår tydligt – i motsats till vad Kjöllert hävdar i artikeln – att Engelsöy hävdar att en del barn simulerar, inte hela gruppen av apatiska barn. DN beklagar felet.

DN:s ledarsida – artikeln ”Rationellt att tuga”, publicerad 2009-11-20

I artikeln framför Hanne Kjöllert allvarlig kritik mot Gellert Tamas bok ”De apatiska”. Artikelförfattaren menar att Tamas förbigår de besvärliga sakargumenten och ”*en gång till förlusta sig med att karaktärsdöma alla som haft mage att invända*”. Det handlar således om allvarliga och nedsättande uppgifter om Tamas som i sig kan betraktas som förtalsuppgifter. I ett så allvarligt sammanhang är det naturligtvis viktigt att uppgifterna som redovisas i artikeln är sakligt korrekta. Artikeln innehåller dock tre felaktiga sakuppgifter som kräver rättelse.

Felaktighet 1

I den inledande delen av artikeln framför Kjöllert att Tamas i sin bok felaktigt påstått att BUP-ledningen i Stockholm tillåtit att personal från Migrationsverket getts tillträde till de apatiska barnen som vårdades på Eugeniahemmet i Solna. Vidare refererade Kjöllert till en debattartikel i Aftonbladet där Olav Bengtsson och Sten Lundqvist från BUP i Stockholm påstod att Tamas saknade alla former av ”*belägg*” för att några besök ägt rum och hävdade

SKARP STOCKHOLM ADVOKATBYRÅ

att påståendet att tjänstemän från Migrationsverket fick besöka sjuksalarna "självklat" saknade "all grund".

Tamas har dock visat att Olav Bengtsson, psykiatriker och dåvarande divisionschef på BUP i Stockholm, spelade en viktig roll i spridandet av myterna att de apatiska barnens tillstånd inte handlade om ett sjukdomstillstånd, bl a hävdade han på Svenska Psykiatriska Föreningens vårmöte 2007 att det i flera fall handlade om simulering (inspelat anförande finns på <http://deapatiska.se/bengtssons-pastaende-om-simulering/>). Vidare har Tamas publicerat flera journalhandlingar (<http://deapatiska.se/besoken-av-migrationsverket-som-aldrig-agde-rum/>) som beskrev besöken av Migrationsverkets tjänstemän, bl a från den 27 augusti och 3 september 2004, då en tjänsteman från Migrationsverket satte sig bredvid en svår sjuk tolvårig pojke på avdelningen och berättade att han skulle avvisas. Enligt sjukjournalen bröt pojken ihop och skrek gång, på gång: "låt mig dö".

Trots ovan nämnda journalhandlingar, som detaljerat beskriver besöken från Migrationsverkets tjänstemän, hävdade Kjöllner att de två läkarna hade rätt när de påstod att några besök aldrig ägt rum: "Läkarduon kan enligt Tamas inte peka ut ett enda sakfel, vilket ju är precis vad de gjort", skriver Kjöllner och fortsätter med att låta de båda chefsläkarna hävda att "Tamas påstående om sjukvårdens samarbete med Migrationsverket är befängt och grundlöst".

Med hänsyn till att artikeln innehåller en uppenbart felaktig faktauppgift kräver min huvudman att DN, på samtliga plattformar där den ovannämnda artikeln återfinns publicerar följande rättelse:

I artikeln hävdas att de två chefsläkarna, Olav Bengtsson och Sten Lundqvist, har rätt när de påstår att det inte förekom några kontakter mellan Migrationsverket och sjukvården. Detta är felaktigt. Ett flertal journalhandlingar visar att personal från Migrationsverket gavs möjlighet att besöka apatiska barn, och att denna möjlighet även utnyttjades. DN beklagar misstaget.

Felaktighet 2

I artikeln hävdar Kjöllner att Tamas i boken "De apatiska" felaktigt har påstått att pojken Vlad kommer från Vitryssland i stället för att berätta att han är ryss. Vidare anger artikelförfattaren: "Spelar det någon roll varifrån Vlad kommer? Tja, skulle man kunna svara: Spelar det någon roll om det som en journalist påstår är sant".

I boken "De apatiska" beskriver Tamas det uppmärksammade fallet med pojken Vlad, vars avvisning firades av Migrationsverket i Solna med champagne, något som fick väldigt stor medial uppmärksamhet under hösten 2005. Tamas beskriver avvisningen samt de övergrepp som familjen uppgav att de utsatts för i Vitryssland innan asylansökan i Sverige. I boken "De

SKARP STOCKHOLM
ADVOKATBYRÅ

apatiska” sägs inte ett ord om vare sig Vlads nationalitet eller medborgarskap. Tamas har således aldrig hävdad att Vlad är vitryss.

Med hänsyn till att artikeln innehåller en uppenbart felaktig faktauppgifter kräver min huvudman att DN, på samtliga plattformar där den ovannämnda artikeln återfinns publicerar följande rättelse:

**I artikeln hävdas att Tamas blandat ihop varifrån Vlad kommer. Detta är felaktigt.
I boken De apatiska står inget om vare sig Vlads nationalitet eller medborgarskap.
DN beklagar misstaget.**

Felaktighet 3

I den avslutande delen av artikeln framförs allvarliga anklagelser mot Tamas. Under en intervju med Kansliåklagare Lise Tamm menar Kjöllert att Tamas har manipulerat en inspelad intervju i syfte att leda sin, av Kjöllert påstådda, tes om en främlingsfientlig myndighetsutövning i bevis. I artikeln anförs följande.

”Kansliåklagare Lise Tamm (som jag råkar känna) ges utrymme att med ett exempel visa hur Tamas, enligt henne, klippt ihop en fråga med svar från en annan (DN 2/11). Tamas svarar som han brukar. Tamm har inte ”ett enda belegg för sina allvarliga anklagelser” och att detta ”märkliga utspel” visar på ”behovet av vidare granskning” (DN 3/11). Men Lise Tamm sitter på ett trumfkort. Hon har motbandat intervjun med Tamas. Vi lägger ut intervjun i dess helhet på dn.se.”

Kammaråklagaren Lise Tamm ansvarade för utredningarna kring de polisanmälningar mot de tiotal familjer med apatiska barn som Migrationsverket lämnade in hösten 2005. Tamm fick hård intern kritik inom polisen för sitt beslut att gå vidare med förundersökningar i tre av fallen trots brist på bevis. Tamm fick också mycket hård kritik från läkarhåll för sättet som de av henne beslutade husrannsakingarna genomfördes på. Tamas avslöjade senare, via en mejlväxling, att de polisanmälda fallen var en del i en strategi av en anställd på Migrationsverket, som i samarbete med den statliga utredaren Marie Hessle, bestämt sig för att sprida bilden av att barnens tillstånd handlade om manipulation. Detta beskrevs i boken De apatiska där åklagare Tamm gavs möjlighet att ge sin syn på fallet.

I en debattartikel i DN den 2 november 2009 hävdade Tamm att Tamas konsekvent hade felciterat henne genom ”systematiska förvrängningar och förfalskningar”. Tamas svarade genom att publicera såväl den faktiska intervjun som utskriften av denna som tydligt visade att samtliga åtta citat med Tamm i ”De apatiska” var helt korrekt, ordagrant återgivna, där varje svar följer på den fråga som ställs. Materialet finns i sin helhet på www.deapatiska.se

SKARP STOCKHOLM

ADVOKATBYRÅ

Samtliga åtta citat som förekommer från intervjun med Tamm i boken "De apatiska" är helt korrekt återgivna och det är således felaktigt att påstå att Tamas har manipulerat med den inspelade intervjun med Tamm.

Med hänsyn till att artikeln innehåller uppenbart felaktiga faktauppgifter kräver min huvudman att DN, på samtliga plattformar där den ovan nämnda artikeln återfinns publicerar följande rättelse.

I artikeln återges åklagare Lise Tamms påståenden att Tamas förvanskat hennes citat. Detta stämmer inte. Bandinspelningar av intervjun visar att samtliga åtta citat med Tamm i Tamas bok "De apatiska" är korrekt återgivna. DN beklagar misstaget.

Grund för begäran om rättelse

Jag utgår från att DN är medveten om de pressetiska reglerna samt har kännedom om regelverket kring förtal. Vidare är DN av naturliga skäl väl insatt i rättsläget beträffande ansvarige utgivares ansvar för artiklar som finns tillgängliga på dn.se. Som bekant klagade nyligen Högsta domstolen i mål HD Ö 3507/12 att ansvarig utgivare är ansvarig för samtliga artiklar som finns publicerade i databasen under dennes tid som utgivare. Detta ansvar gäller så länge informationen finns tillgänglig i databasen. Med anledning av att DN trots ett flertal påstötningar från Tamas ignorerat hans begäran om rättelse vill jag dock kort utveckla varför DN skyndsamt ska införa rättelse i ovan angivna artiklar.

Vid en närmare studie av ärendet framstår det som märkligt att DN inte har valt att införa rättelser i artiklarna. Det handlar trots allt om uppenbara felaktigheter som DN med enkelhet hade kunna korrigerat. I artiklarna förekommer exempelvis ett helt felaktigt citat och felaktiga påståenden om nationalitet. Vidare upprätthåller DN felaktiga uppgifter om att Migrationsverket aldrig getts möjlighet att besöka Eugeniahemmet trots att Tamas kunnat visa journalhandlingar som visar att besök har ägt rum. När det gäller stycket om åklagaren Lise Tamm hade DN med enkelhet kunnat lyssna igenom bandinspelningarna och jämfört dem med citaten i Tamas bok "De apatiska".

Jag anser att de ovan påpekade felaktigheterna är allvarliga och är att betrakta som förtalsuppgifter. De felaktiga uppgifter som Kjoller framför i DN är alla av sådant slag att ansvarig utgivare, inte kan ha haft skäligen grund för att tro att uppgifterna är sanna. Vidare ska man beakta att Tamas vid ett flertal tillfällen påtalat dessa felaktigheter samt hänvisat till korrekt information på webbplatsen www.deapatiska.se.

Tamas är en fristående skribent som inte är knuten till någon redaktion. Tamas är i sin verksamhet helt beroende av att hans arbete betraktas som vederhäftigt och trovärdigt. De upprepade felaktigheter som förekommer i DN:s artiklar skadar Tamas som fristående skribent och publicist. Dessa felaktigheter leder till att Tamas utsätts för andras missaktning

SKARP STOCKHOLM
ADVOKATBYRÅ

och ifrågasätts som en seriös publicist. Att en fristående skribent, på ledarplats i Sveriges största morgontidning, felaktigt utpekats som någon som bl a ägnar sig åt att manipulera och förvränga intervjuer, påverkar naturligtvis även hans möjligheter till framtida inkomster.

Vid bedömning av den skada Tamas åsamkas genom de felaktigheter som förekommer i artiklarna måste även hänsyn tas till spridning av artiklarna – en spridning som fortfarande pågår. De aktuella artiklarna publicerades inte bara i Sveriges största morgontidnings tryckta upplagor, utan även i digital form antingen på DN:s hemsida och i de digitala mediearkiv som äger rätt att använda DN:s material, t ex Newline. Som nämnts ovan finns artiklarna fortfarande kvar i dessa databaser, enkla att nå för hundratusentals människor. Enbart i Stockholm har närmare 400 000 personer bibliotekslånekort som ger dem fri tillgång, hemifrån eller från något bibliotek, till Newline och Retriever.

Tamas är i likhet med flera journalister och opinionsbildare på internet utsatt för allvarliga hot. Flera personer lägger upp DN:s artiklar om Tamas på en Wikipediasida som exempel på Tamas låga trovärdighet som publicist. Även de personer som fortfarande anser att de skapatiska barnen inte var sjuka på riktigt hänvisar ofta med gillande till DN-artiklarna.

Med beaktande av vad som anförts i detta brev kräver min huvudman att DN skyndsamt inför rättelser i de aktuella artiklarna. Jag utgår från att ärendet är utagerat i och med detta och jag skulle uppskatta om du kunde bekräfta att rättelser är införda senast den 20 juni 2014. Min förhoppning är således att denna fråga ska kunna lösas enligt sedvanliga pressetiska principer. Jag måste dock upplysa dig om att jag har min huvudmans instruktioner att överväga rättsliga åtgärder mot DN om de ovan nämnda rättelserna inte införs.

Med vänliga hälsningar

Rickard Wallentin

Tel: 070 565 03 73

E-post: rickard.wallentin@skarplaw.se